

A BIO-, A VEGETÁRIÁNUS ÉS A VEGÁN TÁPLÁLKOZÁS OLDJA MEG A KLÍMAVÁLTSÁGOT?

GYŐR, 2023. NOVEMBER 3.

**SIMON GÁBOR, EGY. ADJUNKTUS
SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM, GYŐR**

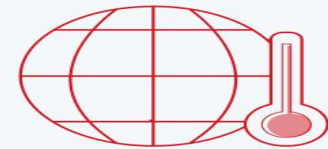
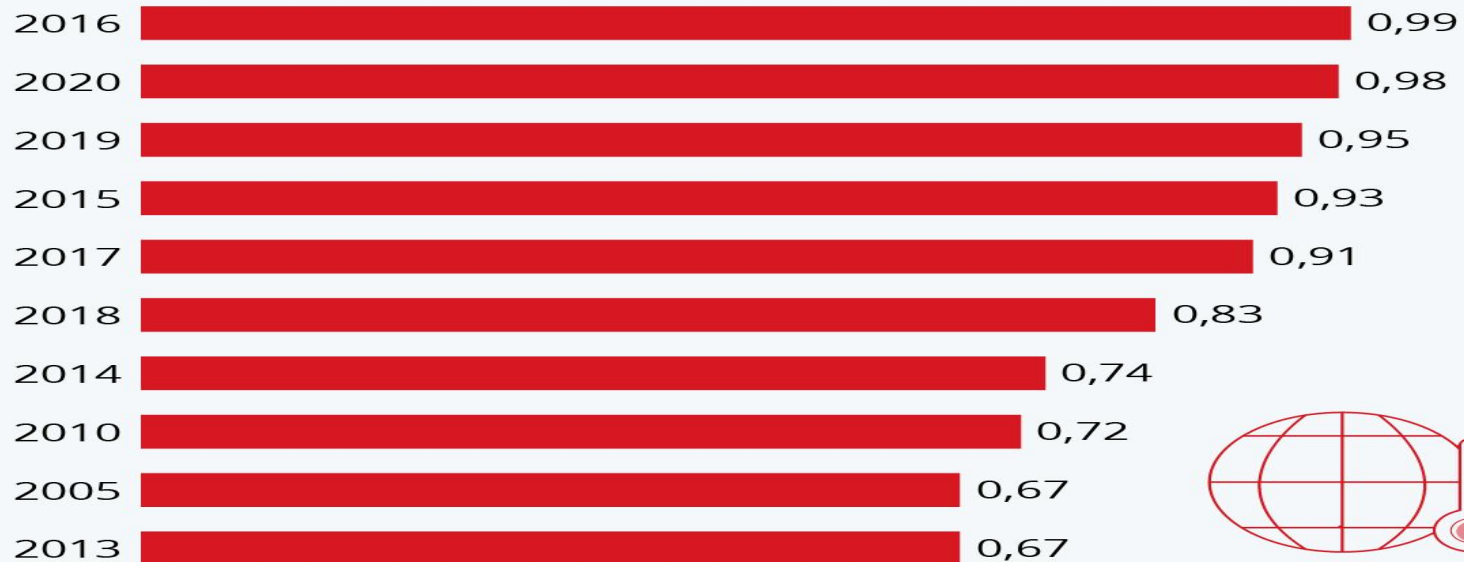
GLOBALIS FELMELEGEDÉS

A 10 legmelegebb év a Földön az 1880 – 2020 közötti időszakban → mind a 21.században

Globális átlaghőmérséklet eltérése az 1901-2000 évek átlagától: 0,67 – 0,99 °C

Die wärmsten Jahre seit 1880

Klimatisch wärmste Jahre weltweit nach Abweichung vom globalen Durchschnitt (in °C)

* seit Beginn der Aufzeichnung im Jahr 1880; der globale Durchschnitt bezieht sich auf die durchschnittl. Jahrestemperatur von Land- und Meeresgebieten im Zeitraum 1901 bis 2000

Quellen: NOAA, NCDC

statista

Források: NOAA = National Oceanic and Atmospheric Administration (USA)

USA Nemzeti Óceán- és Légkörkutató Hivatala

2021. február 15.

ÜVEGHÁZHATÁS

Üvegházhatás: az üvegházgázok a légkörbe belépő napsugarakat nem nyelik el, a föld felszínéről visszavert, **nagyobb hullámhosszú infravörös sugárzás egy részét viszont elnyelik** → **FELMELEGEDÉS**

ÜVEGHÁZHATÁS NÉLKÜL 33 K-EL (°C-AL) HIDEGEBB LENNE A FÖLDÖN

Gázok: H₂O, CO₂, **CH₄**, **N₂O**, SF₆, CFC-k, O₃

Forrás: IPCC = Intergovernmental Panel on Climate Change = Éghajlat-változási Kormányközi Testület 3. helyzetértékelő jelentése

A klímaügy következményei

1./ Levegővel való kereskedés → karbonkvóta

Európai energiatőzsde, European Energy Exchange (EEX),Lipcse

2./ Energiaszektor átalakítása

Megújuló energiák → szél- és napenergia

3./ Migráció támogatása → Klímamenekültek

4./ Demográfiai válság → Klímapusztító gyerekek

5./ Mezőgazdaság és élelmiszertermelés átalakítása

Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal)

Üvegházhatású gázok: metán (CH₄)

Mennyiségét az emberi tevékenység is befolyásolja → üvegházhatás kb. 2,4 %-áért felelős

Metánemisszió forrásai:

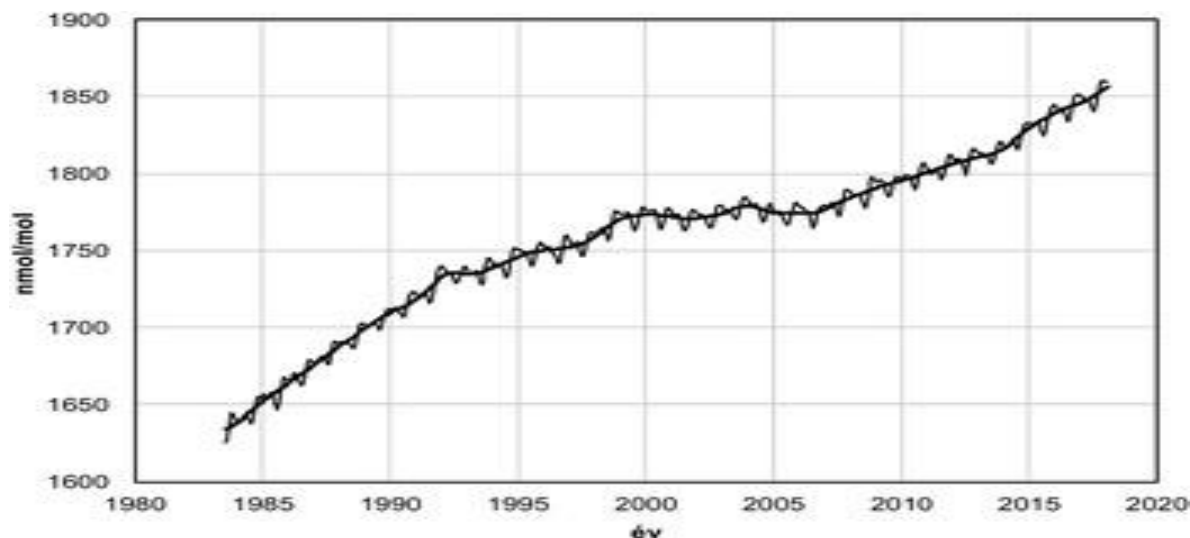
Természetes források (≈ 40 %):

- mocsarak, lápok metántermelése (szerves anyagok bomlása)
- növények aerob metántermelése (metanogenezis mikrobák által)
- vulkánok

Antropogén források (≈60 %):

- olajipar, földgázkitermelés, szénbányászat
- hulladéklerakók, szennyvízkezelés
- rizstermesztés, állattenyésztés

CH₄-koncentráció változása: 1985 = 1650 ppb → 2018 = 1850 ppb = 1,85 ppm
Növekszik, de ez **nagyon kis koncentráció**

1,85 ppm = 1,85x10⁻⁴ tf%

nmol/mol = ppb

A METÁN (CH₄) SZEREPE

Kérődző állatok ÜH-gáz kibocsátása

Kérődzés fogalma: Az állatok a tápanyagok elfogyasztása után az élelmet visszaöklendezik (visszakérődzik), majd újra elfogyasztják. Így az eledelt tehát kétszer rágják meg.

Kérődző állatok: szarvasmarha, juh, kecske stb.

Szarvasmarha → az emésztés során sok ún. **bendőgáz** keletkezik

→ nagy része böfögés útján, kisebb része bélgázok révén távozik

30-40 % CH₄ + 40- 60 % CO₂ + 1-2 % H₂.

ENSZ becslése szerint az összes ÜH-gáz 14,5 %-áért az állattenyésztés a felelős, legnagyobb kibocsátók a szarvasmarhák

Forrás: FAO = Food and Agriculture Organization, Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezet

Következtetés: ---„klímagyilkos” tehének

---legyünk vegetáriánusok

---ne fogyasszunk húst, de tejet, tejtermékeket se !!!

Klímabarát módon csak a vegetáriánusok táplálkoznak, főleg ha tejterméket sem esznek

A szarvasmarha állomány és a lakosság száma a Földön

	1990	2000	2010	2021	Növekedés
Világon összesen (milliárd)	1,294	1,303	1,405	1,529	+ 18 %
Magyarországon (ezer)	1,571	805	682	910	- 42 %
Föld lakossága (milliárd)	5,288	6,143	6,956	7,888	+ 49 %

A lakosságszám sokkal jobban növekszik → Élelmet kell biztosítani

Egy tehén – a táplálékától függően – átlagosan 120 - 250 liter metángázt ereget ki magából naponta

Számítás: $V = 200 \text{ liter} = 0,2 \text{ m}^3/\text{nap}$ $\rho_{\text{metán}} = 0,657 \text{ kg/m}^3$

Egy szarvasmarha kibocsátása: $48 \text{ kg/év} = 0,048 \text{ tonna/év}$

Világon összesen 1,529 milliárd: $1,529 \times 10^9 \times 0,048 = 7,34 \times 10^7 \text{ tonna/év CH}_4$

Emberek CO₂-kibocsátása: $410 \text{ kg/év} = 0,41 \text{ tonna/év}$

7,888 milliárd ember összesen: $7,888 \times 10^9 \times 0,41 = 3,23 \times 10^9 \text{ tonna/év CO}_2$

$7,34 \times 10^7 \text{ tonna CH}_4 \text{ [tehén]} / 3,23 \times 10^9 \text{ tonna CO}_2 \text{ [ember]} = 0,0227$

Az emberek 44-szer több CO₂-t lélegeznek ki. Ne bántsuk a teheneket !!!

Üvegházhatású gázok: dinitrogén-oxid (N₂O)

Atmoszférában: NO, NO₂, NO₃, N₂O, N₂O₃, N₂O₄, N₂O₅

Folyamatosan jelen van: NO, NO₂, N₂O → többi rövid idő alatt elbomlik

NO_x = nitrogén-oxidok

N₂O üvegházgáz: az üvegházhatás kb. 4,2 %-áért felelős

N₂O-emisszió forrásai:

Természetes források

---természetes biomassza denitrifikációja (messze a legfontosabb)

---óceánok, tengerek

Antropogén források

---N-tartalmú műtrágyák felhasználása

---mezőgazdasági hulladékok égetése

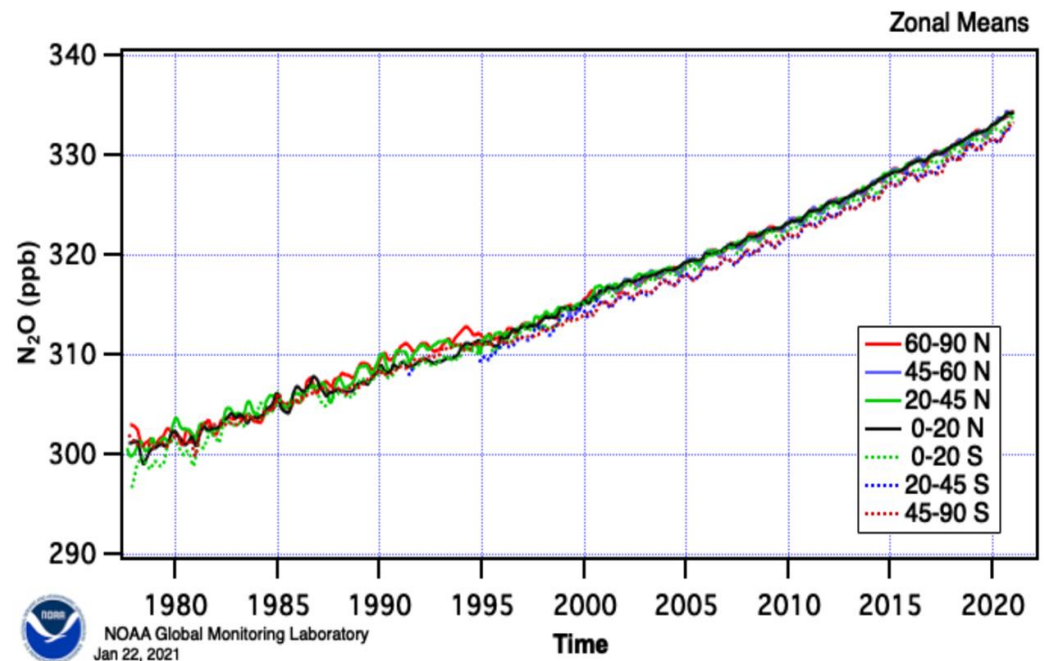
---ipar (műtrágyagyártás, műanyagipar)

---dízelautók kibocsátása

Légköri koncentrációja nagyon kicsi :

330 ppb = 0,33 ppm = 3,3 x 10⁻⁵ tf%

Növekedési ütem csekély: ~ 0,2 %/év

CH₄- ÉS N₂O-KIBOCSÁTÁS CSÖKKENTÉSE → ZÖLD ÁTALAKULÁS →

ÁLLATTENYÉSZTÉS ÉS NÖVÉNYTERMELÉS ÁTALAKÍTÁSA

Zöld mezőgazdaság

Az ÜH-gáz emisszió több, mint 10 %-a a mezőgazdaságból származik (Stella Kyriakides, élelmiszerbiztonságért felelős EU-biztos, 2020) → **csökkenteni kell**
Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal) része a Közös Agrárpolitika

Klímavédelmi célkitűzések 2030-ig:

- növényvédőszer-használat 50 %-os csökkentése
- műtrágya-felhasználás 20 %-os csökkentése
- ökológiai gazdálkodással érintett területek arányát 25 %-ra kell emelni
- mezőgazdasági területek egy részének parlagon tartása
másodvetést, lucernát sem termesztetnek → elgyomosodnak → gyomirtószer

Távolabbi terv: ketreces állattartás betiltása „állatjóléti jogokra” hivatkozva

Túlzottan szigorú szabályozás az európai gazdák rovására

Következmények:

- Európai gazdák versenyképességének romlása
- termelés csökkenése és az árak emelkedése
- élelmiszerellátás biztonságának veszélyeztetése

**Nincs piacvédelem: az Európai Unió legnagyobb befektetői a harmadik világ
országaiából korlátlanul hozhatnak be terményeket, ahol nincsenek ilyen
szabályok**

Táplálkozási szokások megváltozása

FONTOS:

Az ízlésen nem lehet vitatkozni → mindenki egyen azt, ami neki megfelelő és ízlik

Egészségügyi okok → valamilyen élelmiszerre, vagy annak összetevőjére érzékeny, vagy allergiás: Pl. laktózérzékenység, lisztérzékenység stb.
→ ezeket nem kell fogyasztani

De ha valaki azért nem fogyaszt bizonyos ételeket, mert

1./ Azt gondolja, hogy ezek mellőzésével egészségesen táplálkozik

2./ Megmenti a Földet a klímakatasztrófától

AZOK TÉVEDNEK !!!

Biogazdálkodás

Definíció: A biogazdálkodás (más néven: ökológiai gazdálkodás, organikus gazdálkodás) olyan gazdálkodási forma, mely szerves trágyázáson és biológiai növényvédelmen alapul, a szintetikus műtrágya és a szintetikus növényvédő szerek mellőzésével.

Fontos: biotermék, vagy ökotermék **kizárólag mezőgazdaságból és akvakultúrából** (pl. haltenyésztés) származó termék lehet, melyet jogszabályok is előírnak

Bio- és öko- előtagot sokszor a vásárlók megtévesztésére használják

Példák: öko fűnyíró, bio póló, ökotáska, ökoház stb.

--- gyakran egyszerű marketingfogás

--- sokkal magasabb áron el lehet adni bizonyos termékeket

Az ökológiai gazdálkodás megfogalmazott céljai:

--- hozzájárulás a környezet és az éghajlat védelméhez

--- hozzájárulás a biológiai sokféleséghez, megőrizni az őshonos fajtákat

--- kiváló minőségű, ártalmas eljárásoktól mentes termékek előállítása

--- helyi termelők ösztönzése, rövid ellátási láncok kialakítása

--- talaj, víz és levegő jó állapotának megőrzése

--- energia és természeti erőforrások felelősségteljes (fenntartható) használata

A biogazdálkodásban tiltott dolgok

--- GMO használata

Genetically Modified Organism = Géntechnológiával módosított szervezet

Olyan élőlény, amelynek génállományát molekuláris genetikai eljárásokkal módosították abból a célból, hogy ellenállóbb legyen például a betegségekkel, a szárazsággal, vagy a kártevőkkel szemben

--- állatklónozás, ionizáló sugárzás használata

--- szintetikus műtrágyák és herbicidek (gyomirtók)

--- hormonok és antibiotikumok használata

--- fungicid (gombaölő) és inszekticid (rovarirtó) használata **korlátozott**

Állatjóléti intézkedések

--- iparszerű állattartás nem engedélyezett

--- állatok nem kaphatnak növekedést serkentő kezelést

--- kényszertáplálás tiltott

--- antibiotikumot csak betegség esetén,
állatorvos javaslatára kaphatnak

--- megfelelő nagyságú területet kell biztosítani

--- baromfik ketrecben tartásának betiltása 2027-ig

Organikus gazdaságban tartott állatok bemutatója az osztrák Biofeld-napokon 2018-ban

Biogazdálkodás szabályai

Ökológiai gazdálkodást csak az a termelő végezhet, aki

--- Bejelentkezik az EU Öko rendelet szabályai alá

EURÓPAI PARLAMENT ÉS TANÁCS 848/2018 RENDELETE (2018. május 30.)
az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek jelöléséről

--- Hatósági engedéllyel rendelkezik

Engedélyező hatóság: NÉBIH (Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal)

Tanúsító szervezet véleménye alapján engedélyezheti

Tanúsító szervezetek: Biokontroll Hungária Kft. (Kódszám: HU-ÖKO-01)

Bio Garancia Kft. (Kódszám: HU-ÖKO-02)

--- Évente legalább egy alkalommal a helyszínen ellenőrzik a termelési folyamatot

A két tanúsító szervezet azonos jogszabályi feltételek szerint működik

--- Az ökológiai termelés jelölésére logót kell használni

Uniós ökológiai logó

A logó csak olyan termékeken használható, amelyeket ellenőrző szervezet ökológiai terméként tanúsított

Az ökológiai termelésben felhasznált készítmények

NEM IGAZ, HOGY A BIOGAZDÁLKODÁS VEGYSZERMENTES AZ ENGEDÉLYEZETT VEGYSZEREK HASZNÁLHATÓK

Engedélyezett vegyszerek

848/2018 EK Rendelet végrehajtási szabályairól szóló **1165/2021 EK Rendelet**
1–5 melléklete tartalmazza az ökológiai termelésben felhasználható hatóanyagokat

Magyarországon engedélyezett anyagok listája ezek alapján készült

- ökológiai gazdálkodásban felhasználható *növényvédelmi célú készítmények*
- ökológiai gazdálkodásban felhasználható *termésnövelő anyagok*
- ökológiai gazdálkodásban felhasználható *egyszerű anyagok*

Kivétel: az egyszerű anyagok nem engedélyköteles termékek

Fontos:

- 1./ A listán szereplő készítményeket csak az engedélyben, illetve az előírt technológiában leírtak szerint lehet alkalmazni
- 2./ Az ökológiai gazdálkodásban felhasználható termékek körét folyamatosan felülvizsgálják és bővítik

Növényvédelmi célú készítmények (kb. 150 db készítmény)

Példák:

1./ Bordói lé (hatóanyag: $\text{CuSO}_4 \times 5 \text{H}_2\text{O}$)

Kontakt folyékony gombaölőszer

Gyümölcsösben és szőlőben lemosó permetezésre

Cu-tartalom: 200 g Cu / kg termék

Bordói lé + kén keverékben is alkalmazzák

2./ SteriClean Mag fertőtlenítőszer

gabonafélék felületi fertőtlenítésére használt szer
baktericid, fungicid és virucid hatású

25 %-os oldatot a magvak felületére kell juttatni

Összetétel: KClO , NaCl , H_2O_2 , ClO_2 és O_3

Elektrokémiai eljárás:

A fertőtlenítőszer (+) töltésű molekula

→ magához vonzza a mikroorganizmus (-) töltésű sejtmembránját

→ rögtön roncsolódik és elpusztul a mikroorganizmus

Fizikai úton semmisíti meg a kórokozókat

3./ Szén-dioxid

borok előállítására és tartósítására

Azonosító számok: E 290

CAS 124-38-9

Az (EU) 2018/848 rendelet II. melléklete VI. része 2.2. pontja értelmében az ökológiai borágazati termékek előállításában és tartósítására használható termékek és anyagok

Név	Azonosító számok	Hivatkozások az (EU) 2019/934 felhatalmazáson alapuló rendelet I. mellékletére	Egyedi feltételek és korlátozások
Levegő		A. rész 1. táblázat 1. és 8. pont	
Gáz-halmazállapotú oxigén	E 948 CAS 17778- 80-2	A. rész 1. táblázat 1. pont A. rész 2. táblázat 8.4. pont	
Argon	E 938 CAS 7440-37-1	A. rész 1. táblázat 4. pont A. rész 2. táblázat 8.1. pont	buborékképzésre nem használható
Nitrogén	E 941 CAS 7727-37-9	A. rész 1. táblázat 4., 7. és 8. pont A. rész 2. táblázat 8.2. pont	
Szén-dioxid	E 290 CAS 124-38-9	A. rész 1. táblázat 4. és 8. pont A. rész 2. táblázat 8.3. pont	

LÉGSZENNYEZŐ ANYAG, DE BIOGAZDÁLKODÁSBAN JÓ???

4./ Microkén

Gombaölő permetezőszer főleg lisztharmat ellen

Akaricid (atkaölő) mellékhatással

Almatermésűek, csonthéjasok és szőlő permetezésére

Kalászosok (búza és árpa) esetén is hatásos

Hatóanyag: 80 % kén

BIOGAZDÁLKODÁSBAN IS HASZNÁLNAK VEGYSZEREKET

DE NEM MINDEGY, HOGY: 1./ MILYEN VEGYSZERT?

2./ MILYEN KONCENTRÁCIÓBAN?

Termésmnövelő anyagok (kb. 250 db készítmény)

Csoportosítás:

- szerves trágya
- növénykondicionáló készítmény
- talajjavító és talajkondicionáló készítmény
- mikrobiológiai készítmény

Példák:

1./ **Prev-B2 műtrágya:** narancsolaj alapú, bór tartalmú lombtrágya
2,1 % B-tartalom, zöldségek bórhiányának megelőzésére

2./ **Peretrix, bázikus réz-kén műtrágya**

Cu = 3,7 % és S = 21,5 %, réz és kénhiány megelőzésére
Zöldség és gyümölcs termesztésére de szántóföldön is

Egyszerű anyagok (jelenleg 24 db készítmény)

- Élelmiszerként, vagy gyógyhatású anyagként forgalmazott termékek
- Bizonyíthatóan van növényvédelmi hatásuk

NEM ENGEDÉLYKÖTELESEK → Élelmiszer- és háztartási boltokban kaphatók

Példák: gyümölcscukor (fruktóz)
szódabikarbóna (NaHCO_3)
háztartási ecet (CH_3COOH)
konyhasó (NaCl) stb.

A biogazdálkodás területe a mezőgazdasági termelésben Európában

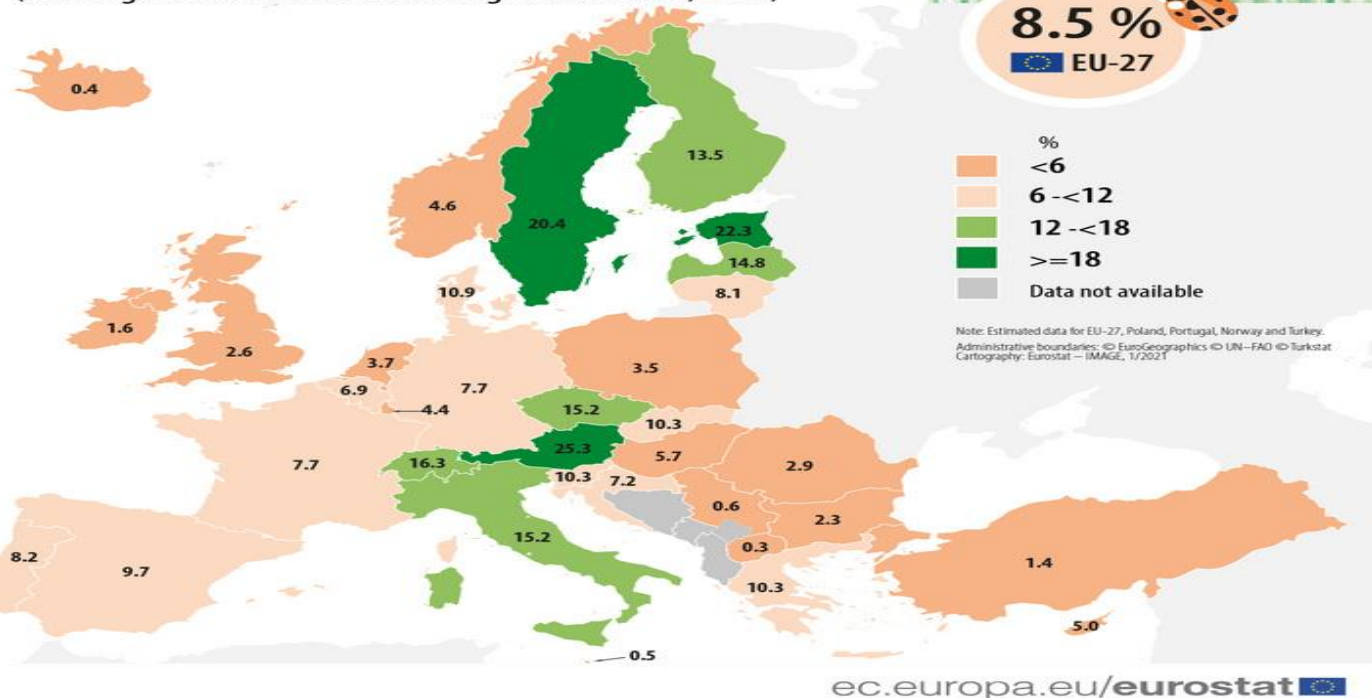
Magyarország: 5.136 termelő, 303.000 hektár → mezőgazdasági terület 5,7 %

Európa : 419.000 termelő → 8,5 %

Ausztria, Észtország, Svédország: → legmagasabb arány 20-25 %

Organic farming area

(% of organic area in total utilised agricultural area, 2019)

**Forrás: Eurostat
Európai Bizottság
Statisztikai Hivatala
2019**

A biotermelés területe növekszik → de a kép gyakran csalóka

„Nincs ok az ünneplésre. A gyakorlatban a gyepterületeket és a rosszabb termőföldeket gyorsan átalakítják, hogy megkapják az ökológiai átállási prémiumot. A közvetlen támogatások megszűnésével már nem gazdálkodnak biogazdálkodással”

**Jessica Haby, Arbeitsgemeinschaft bauerliche Landwirtschaft (AbL) Mitteldeutschland,
Szász-Anhalt állam vezetője**

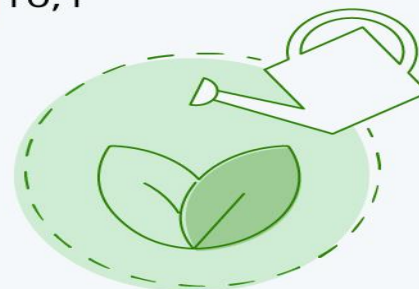
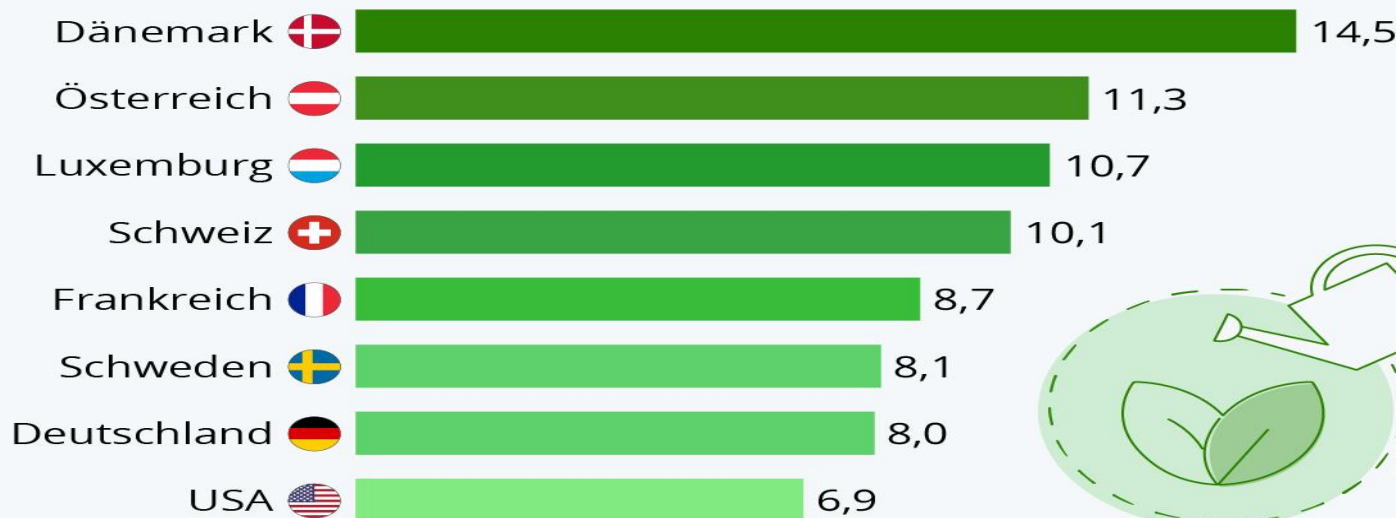
Forrás: topagrar online

A biotermékek aránya az élelmiszer-kereskedelemben

Biotermékek aránya országonként 2022-ben: Dánia 14,5 %
Ausztria, Luxemburg, Svájc > 10 %
Németország 8,0 %

Kein Land ist so bio wie Dänemark

Geschätzter Anteil von Bioprodukten am Lebensmittelumsatz im Einzelhandel 2022 (in %)

Quelle: Statista Consumer Market Outlook

statista

Forrás: Statista Fogyasztói Piac (Statista Consumer Market)

Biotermékek jóval drágábbak a normál élelmiszereknél

- Kisebb mennyiségben állíthatók elő, mint a vegyszerekkel kezelt élelmiszerek
  - Sokak szerint jobb minőségűek és egészségesebbek
  - Áruházakban és a szállítás során külön kell kezelni őket
- **Ezért többet kell fizetni**

Francia felmérés (2019): 8 bio gyümölcsből és 8 bio zöldségből álló kosár **átlagosan kétszer olyan drága**, mint egy nem bio termékből készült kosár

Aki biotermékeket fogyaszt: --- egészséges, jó minőségű termékeket kap
DE: nem biztos, hogy minden bio, ami annak tűnik
mélyen bele kell nyúlni a pénztárcába

Vegetáriánus és vegán táplálkozás

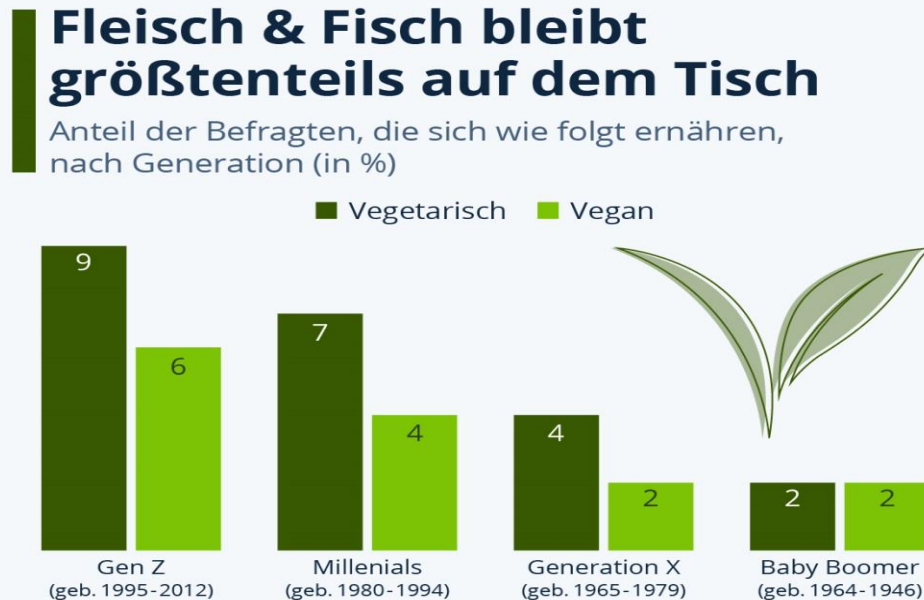
Vegetáriánus: olyan ember, aki **nem eszik húst**

Vegán: hús mellett **más állati eredetű ételt, tojást, tejet, tejterméket és mézet sem fogyaszt**

A veganizmus definíciója:

„Olyan filozófiai és életmódbeli irányzat, amely arra törekszik, hogy kizárja az állatok kizsákmányolásának, kihasználásának minden formáját, illetve a velük szemben elkövetett kegyetlenségeket étkezési, ruházkodási vagy más célokból”

A világon **folyamatosan növekszik a vegánok száma**, becslések szerint kb. **75 millióan** lehetnek. Magyarországon is növekszik a számuk → **Főként a fiatalabb korosztályok**

Basis: 5.023 Befragte (18 bis 64 Jahre) in Deutschland; Jul 2021 - Jun 2022
Quelle: Statista Global Consumer Survey

Vegetariánusok és vegánok

Németország 2021 – 2022

> 5000 fő megkérdezett 18 – 64 év közötti

Azért főként hús marad az asztalon

Forrás:

Statista Globális Fogyasztói Felmérés

Alternatív élelmiszerek

1./ Vegahús (húsanalóg)

Klímaaktivisták indoklása: túlnépesedés + fenyegető klímaválság

- 2022.november 15-én a Föld lakossága elérte a 8 milliárd főt
- Az ÜH-gáz emisszió 14 %-áért a mezőgazdaság (főleg az állattenyésztés) felelős
célkeresztben a szarvasmarhák: CH₄ + CO₂ emissziója
- Az állati eredetű élelmiszer előállításához 5-15-ször több területre és vízre van szükség, mint a növényi eredetű élelmiszereknél (kalóriában)
- erdőirtások szarvasmarhatartás + takarmánytermesztés miatt (pl.Brazília,Indonézia)

Vegahús előállítása

Alapanyag: szója, borsó, lencse, búza stb.

Hozzáadott adalék: növényi olajok

Kötőanyag (metilcellulóz, E461)

Véres hús „élménye”: céklalé + almasav

EU-döntés (2020): ezt is lehet húsnak nevezni, vegán szóval kiegészítve

A globális húspiac 0,5 %-át teszi ki, de folyamatosan növekszik

Vegahús előállítók Magyarországon: Foodcontrol, Plantcraft és 827 Market
Gyorséttermek (Mc.Donald's, Burger King) + Élelmiszerláncok (Aldi, Lidl)

Kérdés: tényleg egészségesebb a vegetáriánus vagy a vegán étrend?

Téves gondolatok: az ember mindenevő (fogazat, bélrendszer)

Vegyes táplálkozás: a szervezetnek a növények mellett húsrá, tejszóra és tejtermékekre is szüksége van

Dr. Friedrich László, egyetemi tanár

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

(Szent István Egyetem, Gödöllő jogutódja 2021-től)

Élelmiszertudományi és Technológiai Intézet igazgatója

„Szervezetünk kiegyensúlyozott működésének feltétele a megfelelő fehérjeellátás, amelyben az esszenciális aminosavak mennyisége és aránya meghatározó. Ezt csak megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszerekkel tudjuk biztosítani,

amelyben az állati fehérjének nélkülözhetetlen szerepe van, csak növényi táplálékkal ez nem biztosított ”

Egyes mikroelemek csak bizonyos élelmiszerek (hús, tej stb.) bevitelével hasznosulnak

Például: Fe = vérképző → marha, sertés és baromfihús, halak

Zn = immunerősítő, enzimek alkotórésze → marha, bárány és csirkehús

Ezek esszenciális nehézfémek → Tablettákkal nem lehet helyettesíteni

2./ Laborhús

Élő állati szövetminta (biopszia) → tenyésztés → izommá, zsírrá, kötőszövetté alakul

Össejtek szaporítása un. **bioreaktorokban** ($\approx 25 \text{ m}^3$ -es rozsdamentes acéltartály)

Tápanyagok (szénhidrát, aminosavak) + növekedést serkentő hormonok hozzáadása

Kb. 6 hét alatt darált húshoz (burgerhús) hasonló termék

Forrás: Popp József agrárközgazdász előadása, MTA 2022.november 16.

A tömeggyártás még messze van, de fejlesztik a technológiát

A laborhús legnagyobb előnye egyes vizsgálatok szerint, hogy százszor kevesebb földet és 5-6-szor kevesebb vizet igényel, mint a hagyományos hústermelés

Első engedélyezés: Szingapúr, 2020. december
Eat Just cég (USA) laborban készült csirkehús

Jelenleg (2022) kb. 170 startup cég dolgozik a fejlesztéseken
Marha + sertés + csirke + kacsa laborhús és labortej
Kísérletek: USA, Izrael, Hollandia stb.

Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA, European Food Safety Authority) rendelete engedélyezi a laboratóriumi hús előállítását

- jelenleg még nincs gyártó vállalat
- Holland Nutreco cég EU-támogatást kapott erre

Kutatások szerint 2040-re a húsfogyasztás 60 %-a a vegahús és laborhús lesz !

Laborhús előállítása nagyon drága:

2022-ben 22 – 116 dollár/kg
(kb. 7.700 – 40.600 Ft/kg, ha 1 \$ = 350 Ft)

2030-ra becslések szerint 6 – 17 \$/kg-ra csökkenhet

3./ Rovarok, mint alternatív fehérjeforrások

Az Európai Bizottság engedélyezte különféle rovarok új élelmiszerként vagy élelmiszer-összetevőként történő forgalmazását az EU-ban

Az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) megállapításai:

- 1./ A rovarokból származó készítmények meghatározott tenyésztési és elkészítési feltételek mellett biztonságosak, **egészségesek és magas fehérjetartalmúak**
- 2./ Az EU élelmiszerstratégiája a rovarokat alternatív fehérjeforrásként határozza meg, amely **elősegíti a fenntarthatóságot**
- 3./ A rovarok fogyasztása **környezeti és gazdasági előnyökkel jár**, mert a hagyományos állattartáshoz viszonyítva kevesebb takarmányt igényelnek, kevesebb hulladékot termelnek és **ÜH-gáz kibocsátásuk elenyésző**

Közönséges lisztbogár

Tenebrio molitor

Engedélyezés: 2021.július

Vándorló sáska

Locusta migratoria

2021.november

Házi tücsök

Acheta domesticus

2022.február

„További kérelmek érkeztek a rovarok élelmiszerként való engedélyezésére” – mondja az Európai Bizottság (2023 január)

A rovarok egészben, fagyasztva, szárítva, valamint por formájában lesznek kaphatók az Európai Unióban → önálló élelmiszerként + élelmiszeradalékként

Belekeverhetők a következő „lakossági termékekbe”:

Többszemélyes kenyér és zsemlye, kekszek, gabonaszeletek, pizzák, szószok, levesporok, burgonyatermékek, csokoládétermékek, sörszerű italok, húsanalógok stb.

Az ENSZ becslése szerint nagyjából 2 milliárd ember étrendjében már most is szerepelnek rovarok (Mexikó, Közép-Amerika, Thaiföld stb.)

A rovarokon és a bogarakon alapuló étrendet, az un. **entoveganizmust** egyre több ember követi az USA-ban és az EU-ban is

Házi tücsök szendvicsben

Lisztbogár lárvája serpenyőben

Már csak gusztus meg gyomor kell hozzá. De ne kukacoskodjunk!

Jó étvágyat!

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!